Heilu

11.6.2024

ORIMATTILA

Pennala Aurinkovoimapuistoalueen arkeologinen inventointi 2024

Tilaaja:
Fortum Renewables Oy

Toteuttaja:
Heilu Oy

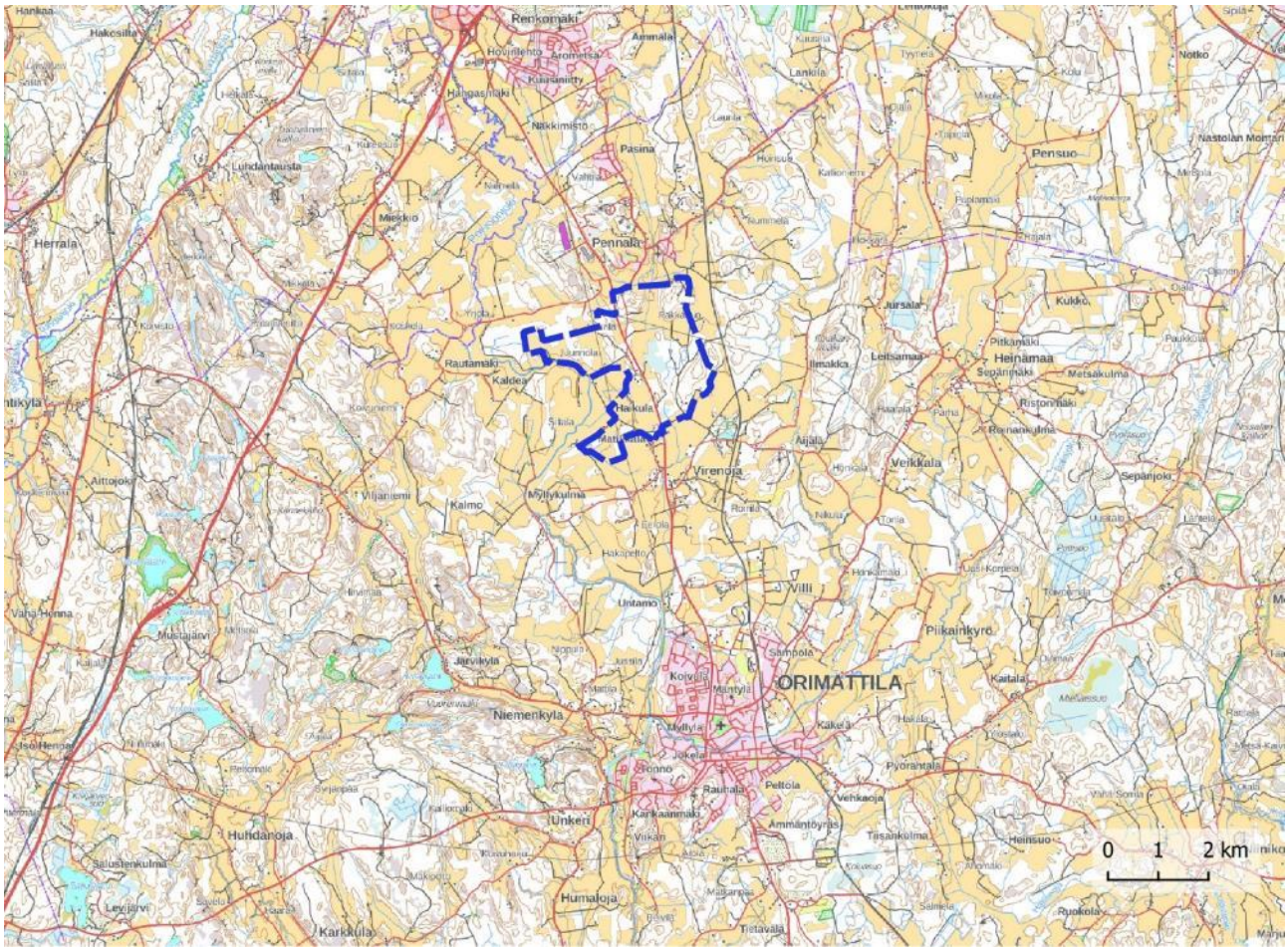
ORIMATTILA Pennala

Aurinkovoimapuistoalueen arkeologinen inventointi 2024

Tiivistelmä

Orimattilan Pennalan eteläpuolelle on suunnitteilla uusi aurinkovoimapuisto. Suunnitteluun liittyvä arkeologinen inventointi toteutettiin touko- kesäkuun 2024 aikana. Alustavalta kaava-alueelta ei tunnettu arkeologisia kohteita ennen inventointia.

Inventoinnissa havaittiin kahdeksan uutta kiinteää muinaisjäännöstä, joista neljä on hiilimiiluja, kaksi nauriskuoppia ja kaksi tarkemmin määrittelemättömiä maakuoppia. Alueelta havaittiin myös yksi muu kulttuuriperintökohde (käytöstä pois jäänyt osuus vanhasta Lahdentiestä). Lisäksi maastossa havaittiin kaksi muuta kohdetta, rakennuksen raunio ja rajamerkki, jotka eivät ole luokiteltavissa muinaisjäännöskohteiksi niiden ilmeisen nuoren iän vuoksi.

Kartta 1. Lähestymiskartta. Alustava kaava-alue sijaitsee Orimattilan ja Lahden välissä, Pennalan eteläpuolella. MK 1: 150 000.

Arkistotiedot

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuksen tekijä:	Heilu Oy / FM Sinikka Kärkkäinen ja HuK Meri Leppäsalko
Kenttätyöaika:	30.4., 21.5., 31.5. ja 5.6.2024
Tutkimusten rahoittaja:	Fortum Renewables Oy
Lähialueen aikaisemmat inventoinnit:	Merja Uotila, inventointi 2002 Hannu Poutiainen & Anssi Malinen, inventointi 2002 Esko Tikkala, Päivi Taipale & Eetu Sorvali, inventointi 2012
Taustakartat:	Maanmittauslaitoksen karttakuvapalvelu (WMTS) 05-06/2024
Käytetty koordinaatisto:	ETRS-TM35FIN, korkeus N2000

Kansikuva: Maisema Pennalaan päin Loukkaanmäen pohjoisosasta. Kuvattu pohjoiseen.

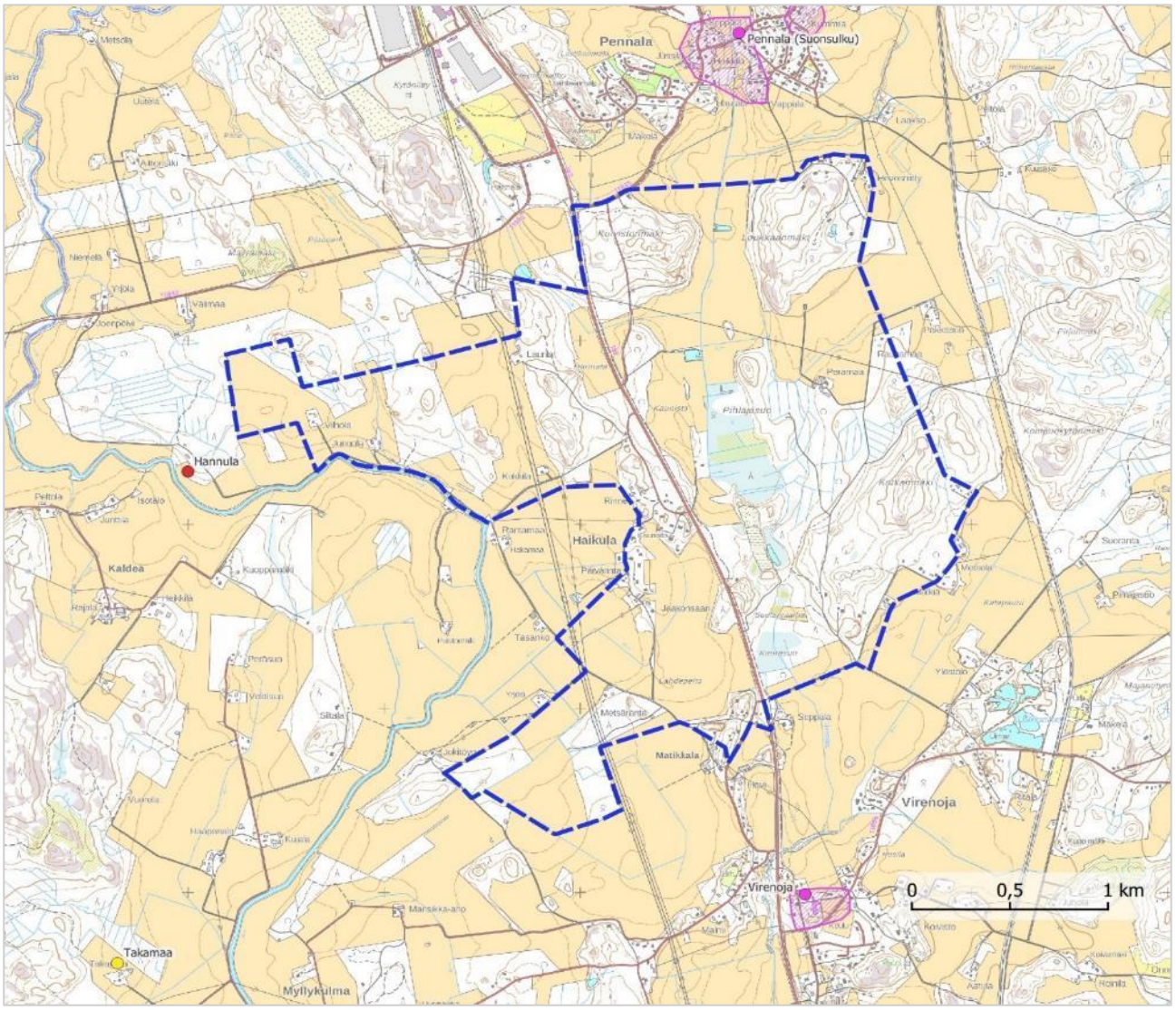
Raportin kuvat: Sinikka Kärkkäinen.

Sisällysluettelo

1. Johdanto 4
2. Inventointialueen perustietoja 5
3. Tutkimusmenetelmät 9
   3.1. Esityöt 9
   3.2. Maastotyöt ja raportointi 10
4. Havainnot 11
5. Yhteenveto 13
6. Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet 14
   Kiinteät muinaisjäännökset 15
      1. Loukkaanmäki 15
      2. Kuivistonmäki 17
      3. Tasanko 19
      4. Pihlajasuo 21
      5. Pihlajasuo 2 24
      6. Suutarintarha 25
      7. Kotkanmäki 26
      8. Kotkanmäki 2 28
   Muu kulttuuriperintökohde 29
      9. Vanha Lahdentie 29
   Muut kohteet 31
      10. Härmälä 2 31
      11. Kukkila 32
Lähteet 33

1. Johdanto

Fortum Renewables Oy:llä on käynnissä aurinkovoimapuistohanke Orimattilan Pennalassa, noin 7 kilometriä Orimattilasta pohjoiseen. Alustava kaava-alue sijoittuu Pennalan eteläpuolelle, Lahdentien molemmin puolin ja alueen koko on noin 625 hehtaaria. Lahdentien länsipuolella on peltoa, omakotitaloasutusta, sekä pieniä metsäalueita. Tien itäpuolella on laajempia metsäisiä mäkialueita, ojitettuja kosteikkoalueita sekä peltoa. Alueen arkeologinen selvitys tilattiin Heilu Oy:ltä ja se toteutettiin huhti-kesäkuun 2024 aikana. Inventoinnin tavoitteena oli selvittää, sijaitseeko kaava-alueella entuudestaan tuntemattomia kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muuta arkeologista kulttuuriperintöä.

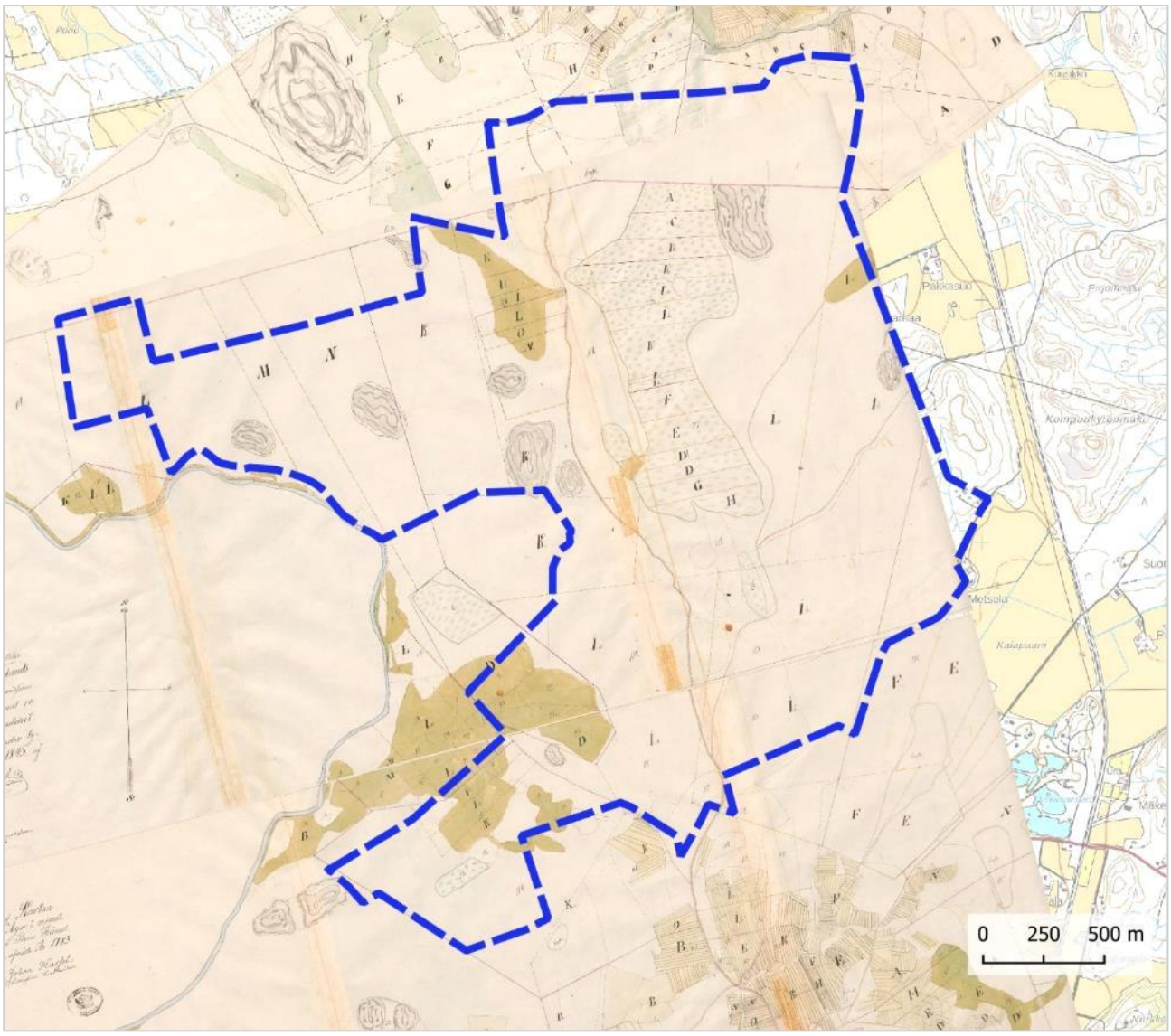

Kartta 2. Alustavan kaava-alueen rajaus sinisellä. Lähialueen kiinteä muinaisjäännös punaisella ja mahdollinen muinaisjäännös vaaleanpunaisella symbolilla. MK 1: 30 000.

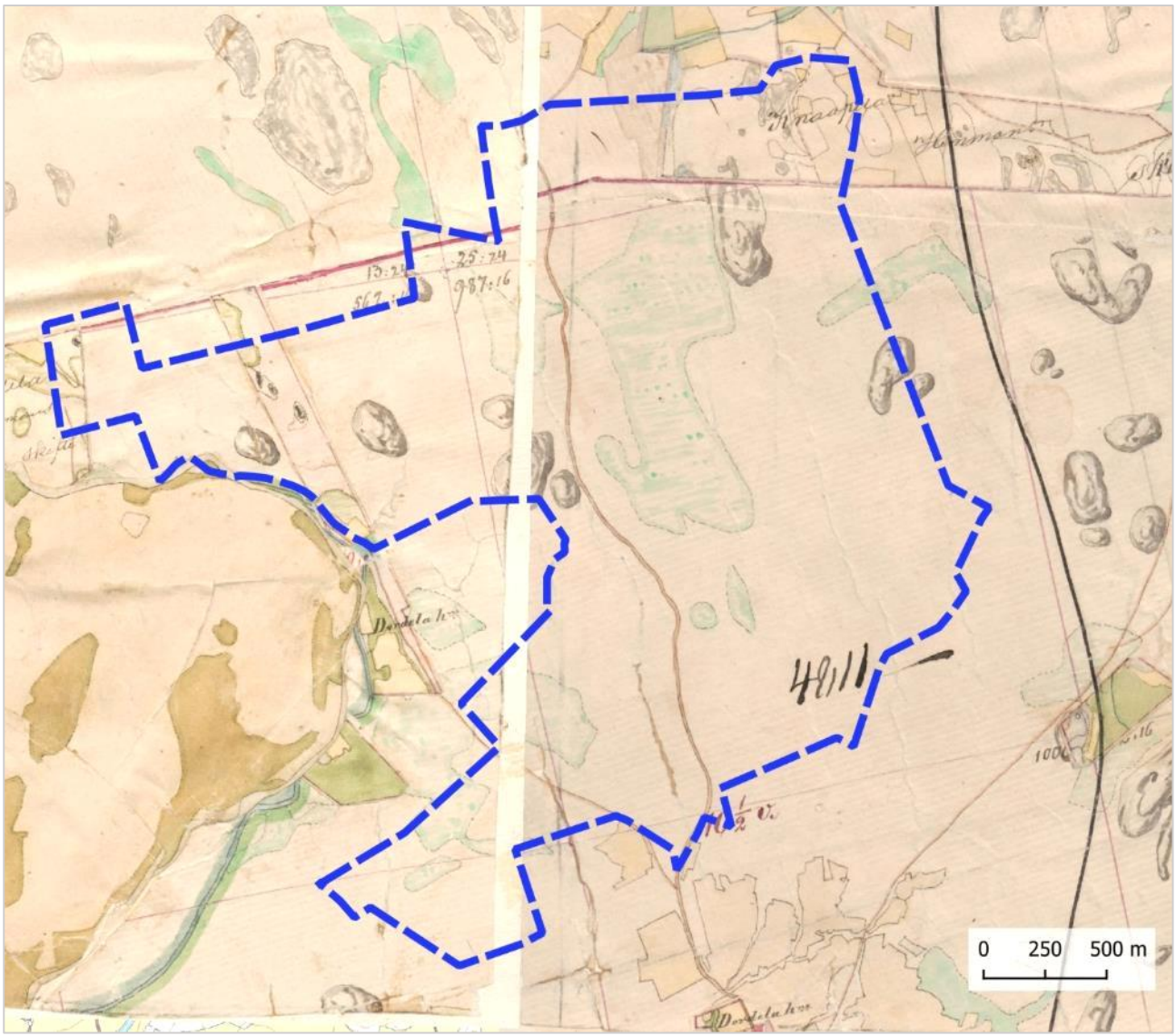
2. Inventointialueen perustietoja

Orimattilan Pennalaan suunniteltu aurinkovoimapuistoalue sijoittuu Porvoonjokilaakson itäpuolelle. Jokilaakson aluetta on inventoitu useaan otteeseen Lahden kaupunginmuseon toimesta 1990- ja 2000- luvuilla, pääpainon ollessa kivikaudessa. Porvoonjoen yläjuoksun historiallisen ajan kohteita on inventoitu vuonna 2002 ja historiallisten kylätonttien inventointi on tehty Päijät-Hämeen maakuntakaavaa varten vuonna 2012. Aikaisemmista inventointiraporteista ei käy ilmi, onko Pennalan alustavalla kaava-alueella liikuttu aikaisemmin arkeologien toimesta, eikä alueelta tunnettu arkeologisia kohteita. Alueen lähin tunnettu kiinteä muinaisjäännös sijaitsee noin 300 metriä alueen itäpuolella ja se on kivikautinen asuinpaikka Hannula (560010025). Lähialueen tunnetut kivikautiset kohteet sijoittuvat 65-70 metrin korkeudelle nykyisestä merenpinnasta. Pennalan alueen länsiosa sijoittuu lähelle jokilaaksoa, ja peltoalueet ovat potentiaalisia kivikautisten havaintojen tekemiselle.

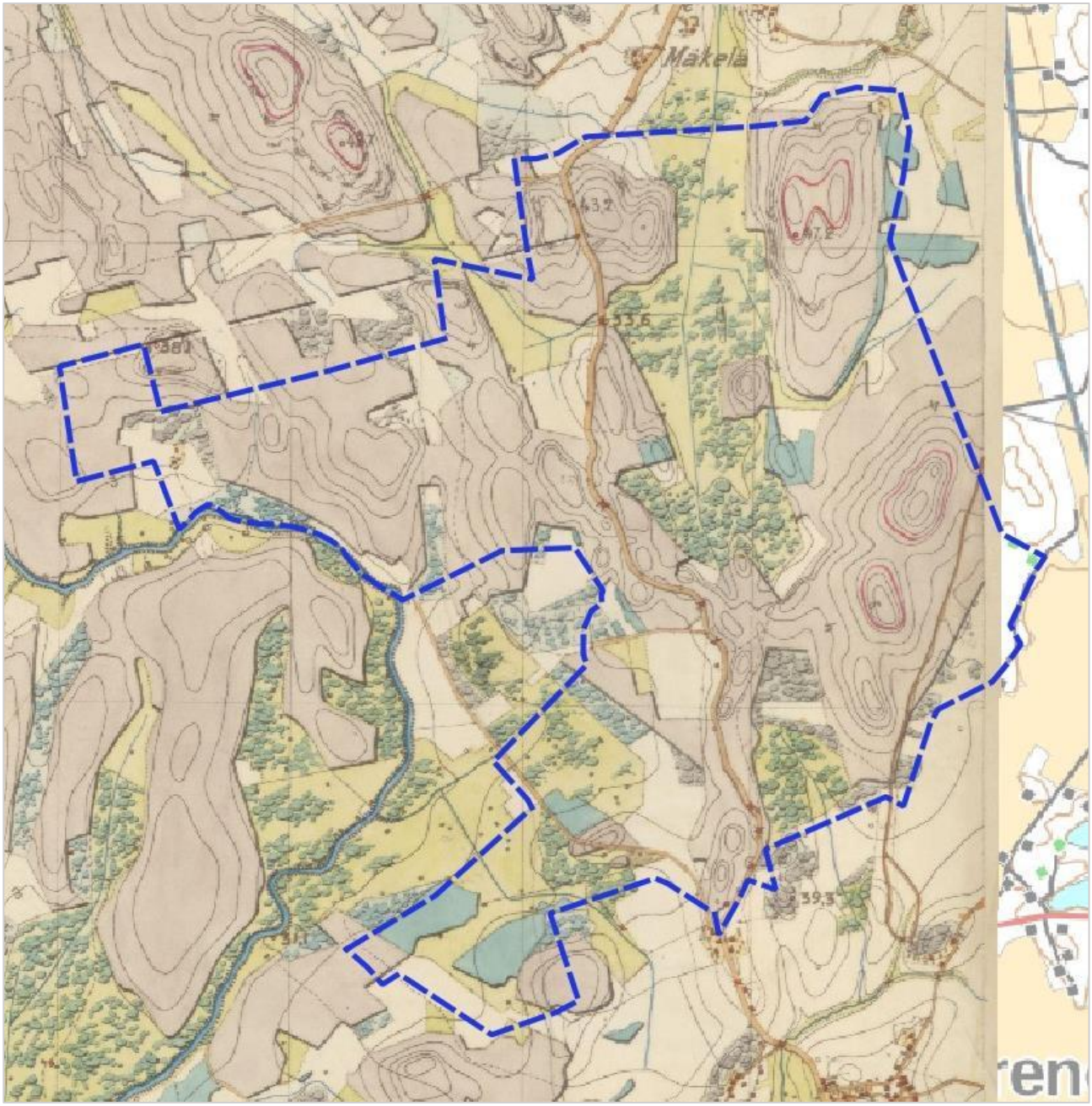
Historiallisella ajalla alue on kuulunut suurelta osin Virenojan kylän maihin, mutta pohjoisosassa on pieni kaistale, joka on kuulunut Pennalan kylään. Kylien raja kulkee alueen pohjoisreunassa, nykyistä kiinteistörajaa pitkin. Virenojan historiallisen ajan kylätontti sijaitsee noin kilometrin päässä alueen eteläpuolella ja Pennalan kylätontti noin 1,4 kilometriä alueen pohjoispuolella. Molemmat kylätontit ovat mahdollisia muinaisjäännöksiä. Virenojan kylän 1700-luvun lopun isojakokartassa Pennalan alue on metsää, suota ja niittyä, eikä vanhoilta kartoilta (mukaan lukien vuoden 1842 pitäjänkartta ja vuoden 1874 senaatinkartta) ole havaittavissa muuta arkeologisesti mielenkiintoista, kuin yksi rajamerkki. Kartoilta näkyy alueen halki kulkenut vanha Lahti-Orimattila tielinja, joka on jäänyt mutkittelevaksi sivutieksi, kun Lahdentietä on suoristettu 1960-luvun jälkeen.

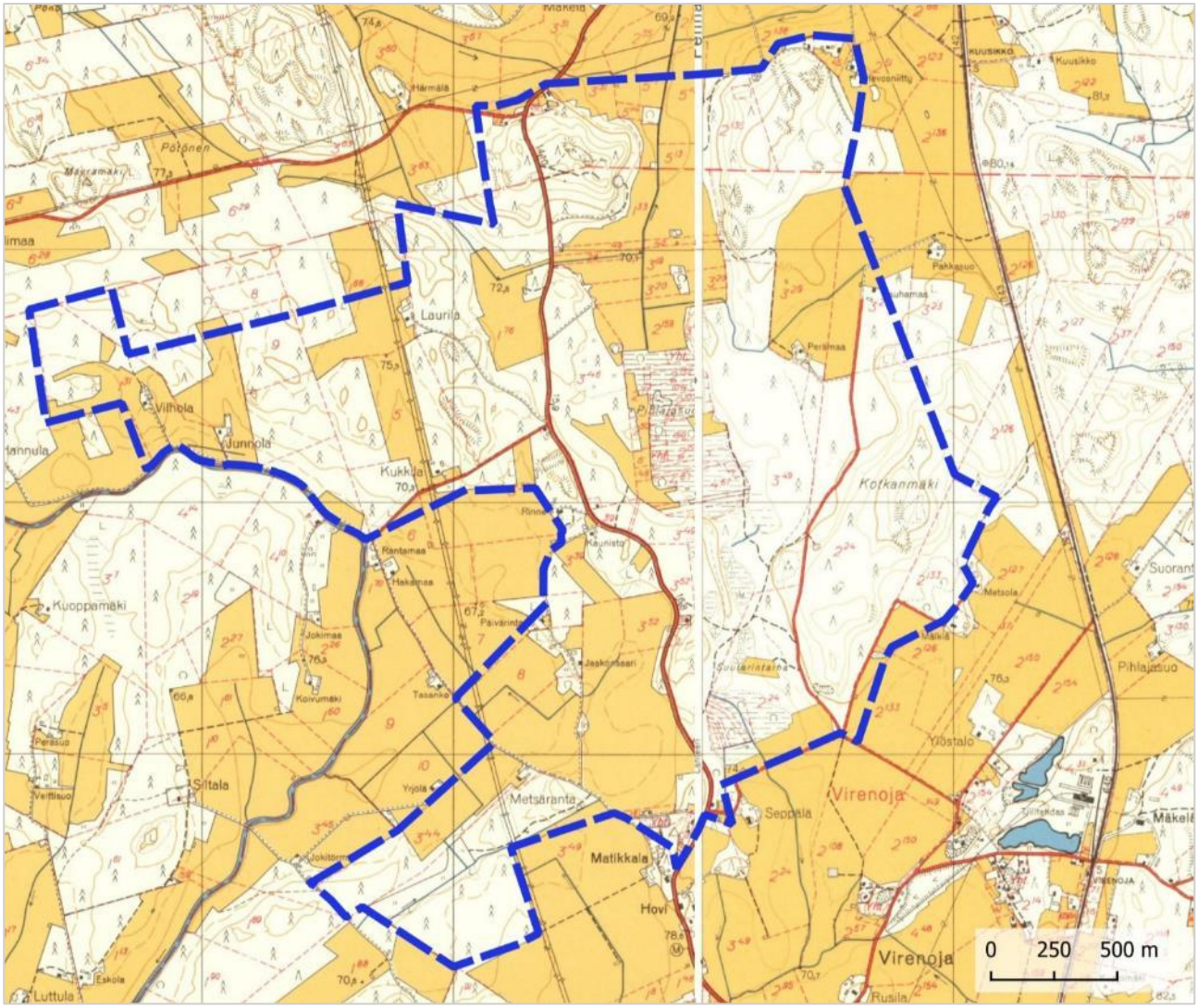
Kartta 3. Alue Wirenojan ja Pennalan kylien kartoilla (1700-luvun loppu).

Kartta 4. Alue vuoden 1842 pitäjänkartalla.

Kartta 5. Alue vuoden 1874 senaatinkartalla.

Kartta 6. Alue vuoden 1963 peruskartalla.

3. Tutkimusmenetelmät

3.1. Esityöt

Esitöiden aluksi perehdyttiin alustavaan kaava-alueeseen vanhojen karttojen avulla. Historialliset kartat 1700-1900-luvuilta haettiin Kansallisarkiston ja Maanmittauslaitoksen arkistoista. 1900-luvun painetut karttalehdet ladattiin Maanmittauslaitoksen Vanhat-kartat-sivustolta. Kartoista tarkasteltiin arkeologisesti mielenkiintoisia kohtia, kuten vanhoja asuinpaikkoja, myllynpaikkoja, rajamerkkejä ja tielinjausten kulkua.

Tutkimusalueelta ei tunnettu arkeologisia kohteita ennen inventointia, joten esitöiden aikana selvitettiin lähistöllä sijaitsevien tunnettujen kohteiden tiedot sekä lähistöllä aikaisemmin tehdyt arkeologiset tutkimukset. Aineistoja haettiin Museoviraston ylläpitämästä Kulttuuriympäristön

palveluikkunasta (www.kyppi.fi). Alueelliselta vastuumuseolta tiedusteltiin alueen mahdolliset uudet irtolöydöt tai muut ilmoitukset, joita ei kuitenkaan ollut. Esitöiden aikana käytiin läpi myös Maanmittauslaitoksen rinnevarjoste-aineisto (5p) sekä varjostettu korkeusmalli arkeologisesti mielenkiintoisten maastonmuotojen, kuten tervahautojen tai hiilimiilujen, havaitsemiseksi.

3.2. Maastotyöt ja raportointi

Allekirjoittanut toteutti alueen maastotyöt hyvissä kevätkeleissä 30.4., 21.5., 31.5. ja 5.6.2024. Arkeologian opiskelija HuK Meri Leppäsalko oli mukana maastossa viimeisenä päivänä. Havainnointiolosuhteet olivat pääosin hyvät. Kevään ensimmäisenä inventointipäivänä avoinna olevia peltoaukeita Porvoonjokilaakson läheisyydessä pintapoimittiin. Sen jälkeen alueelta tarkastettiin kaikki esitöissä vanhoista kartoista ja rinnevarjosteesta havaitut kohteet ja anomaliat. Samalla tehtiin silmämääräistä havainnointia ja potentiaaliselta vaikuttaviin maastonkohtiin tehtiin pieniä lapionpistoja tai maaperäkairauksia. Inventoinnissa tehdyt havainnot dokumentoitiin valokuvin ja muistiinpanoin. Havaintojen sijainnit sekä kuljetut reitit tallennettiin käsiGPS-paikanninta (Garmin Montana 680, tarkkuus +/- 5–10 m) käyttäen.

Raportointivaiheessa maastossa havaituille uusille kohteille määriteltiin aluerajaus inventointihavaintojen ja rinnevarjosteen mukaan. Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkunasta saatavilla olevien historiallisten ilmakuvien avulla pyrittiin tarkentamaan epäselvien kohteiden ajoitusta. Inventointiraportti laadittiin kesäkuussa 2024.

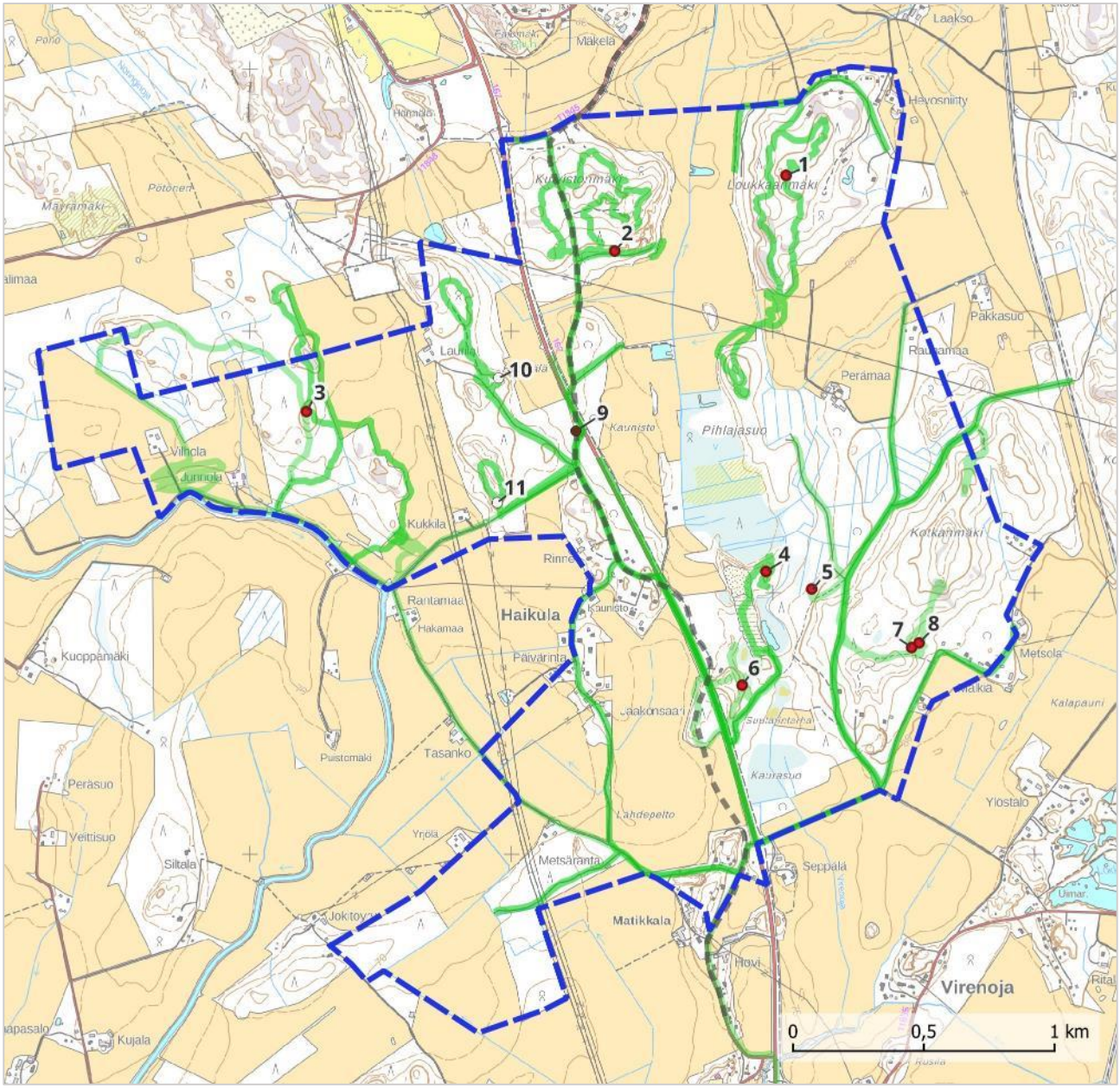
4. Havainnot

Pennalan alustavan kaava-alueen inventoinnissa havaittiin kahdeksan uutta kiinteää muinaisjäännöstä. Niistä neljä on hiilimiiluja (raportin kohteet 1, 2, 5 ja 7). Kolme miiluista on pyöreitä, kumparemaisia miiluja ja yksi (kohde 2) on kuoppamainen hiilihauta. Neljä muuta uutta kohdetta ovat maarakenteita (kuoppia). Kaksi kohdetta (3 ja 8) ovat nauriskuoppa-alueita ja kaksi kohdetta (4 ja 6) ovat tarkemmin määrittelemättömiä pyöreitä painanteita. Painanteet ovat symmetrisiä ja loivareunaisia, eivätkä ne vaikuttaneet kovin moderneilta huuhtoumakerroksen vuoksi. Niiden ajoitus tai olemus ei selvinnyt inventoinnissa ja niiden statuksen tarkempi määrittäminen vaatisi kohdennetumpia tutkimuksia.

Maastossa tarkasteltiin myös vanhaa Lahti-Orimattila- tielinjausta. Vanha tie on jäänyt nykyisen Lahdentien molemmin puolin kiemurtelevaksi katkonaiseksi sivutieksi 1900-luvun lopulla, kun Lahdentietä on suoristettu. Vanha tielinja on alueen kohdalla pääosin yhä käytössä olevana tielinjana, joko hiekkatienä, pyörätienä tai asfalttipintaisena sivutienä. Yksi pieni osuus on jäänyt pois käytöstä ja se määriteltiin muuksi kulttuuriperintökohteeksi (kohde 9). Tästä noin 1,1 kilometriä eteläkaakkoon, Lahdentien länsipuolella, on toinenkin pois käytöstä jäänyt osuus, mutta sen kohdalla maastoa on muokattu runsaasti, eikä alkuperäistä tielinjaa ollut havaittavissa. Vanhan tielinjan läheisyydessä, etenkin Kuivistonmäellä, on laajoja hiekanottokuoppia ja hiekanotosta jääneitä kivikkoja.

Alueen länsiosan avoimena olevien peltojen pintoja tarkasteltiin kivikautta silmällä pitäen, mutta uusia kivikautisia havaintoja ei tehty. Valtaosa pelloista oli inventointihetkellä peitteisiä, joten pintapoimintamahdollisuudet olivat heikot.

Raportissa esiin tuodut muut kohteet ovat havaintoja, jotka kiinnittivät inventoijan huomion maastossa, mutta joita ei niiden todennäköisen nuoren iän vuoksi määritellä kiinteiksi muinaisjäännöksiksi tai muiksi kulttuuriperintökohteiksi. Muuna kohteena huomioitiin pienen rakennuksen kivijalka (kohde 10, Härmälä 2) ja maastossa havaittu kiinteistörajamerkki (kohde 11, Kukkila).

Kartta 7. Maastossa havaitut kohteet ja inventoinnissa kuljetut reitit (vihreällä). Kiinteät muinaisjäännökset punaisella, muu kulttuuriperintökohde ruskealla ja muu kohde valkoisella pallolla. Vanha Lahdentien kulku hahmoteltu harmaalla katkoviivalla. MK 1: 25 000.

5. Yhteenveto

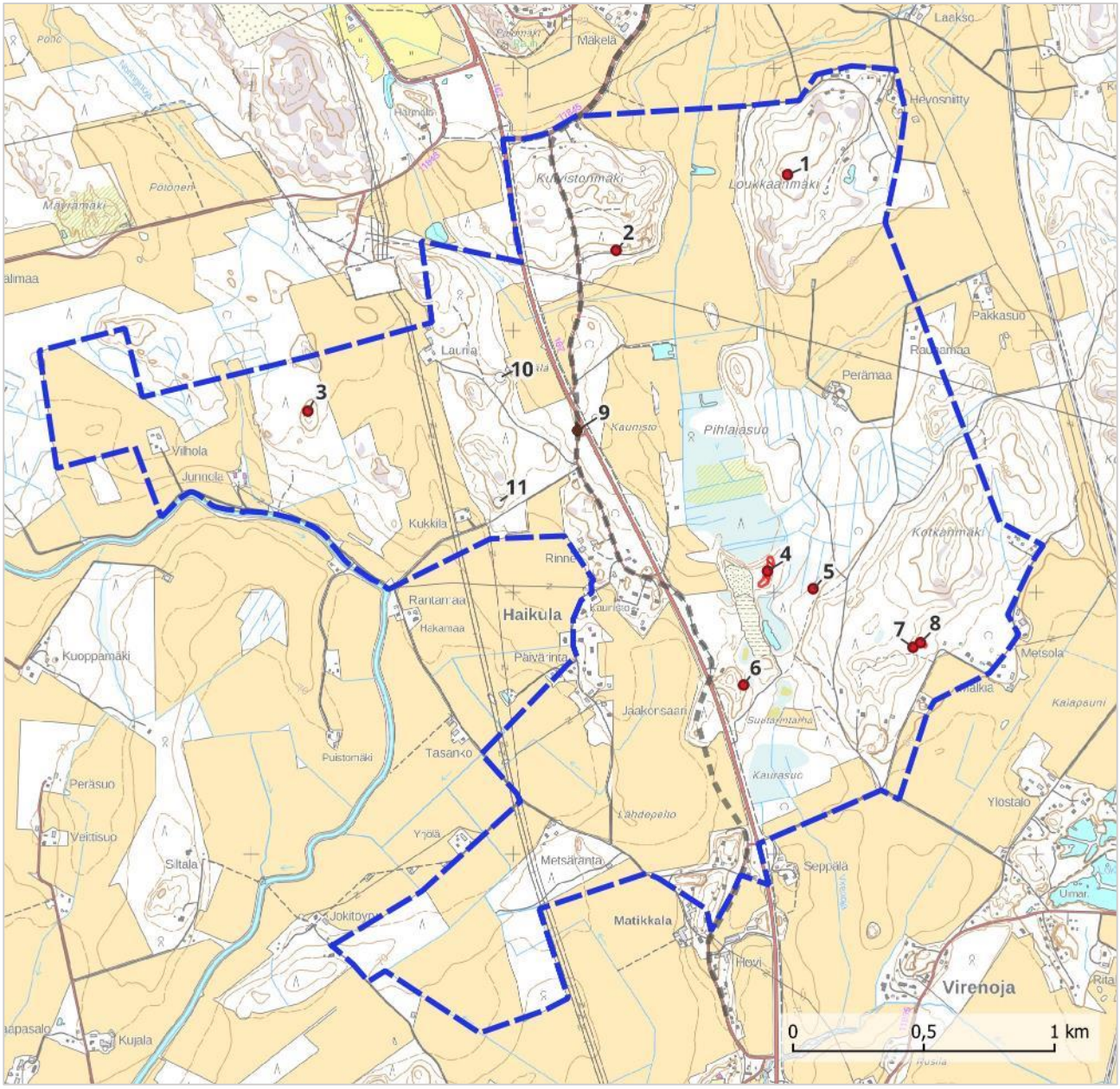
Heilu Oy teki Orimattilan Pennalan alueelle suunnitellun aurinkovoimapuistoalueen arkeologisen inventoinnin kevään ja alkukesän 2024 aikana. Inventoinnissa havaittiin kahdeksan uutta kiinteää muinaisjäännöstä, joista suurin osa liittyy historiallisen ajan elinkeinotoimintaan. Neljä uusista kohteista on hiilimiiluja ja kaksi on nauriskuoppa-alueita. Kaksi kohteista on ajoittamattomia maakuoppia. Ne voivat liittyä historiallisen ajan elinkeinotoimintaan, mutta ei ole täysin poissuljettua, etteivätkö ne olisi vanhempia (jopa esihistoriallisia) pyyntikuoppia.

Maastossa havaittiin myös pienen rakennuksen (mahdollisesti riihen) raunio ja moderni rajamerkki, jotka määriteltiin muiksi kohteiksi.

Pälkäneellä

Sinikka Kärkkäinen
11.6.2024
Heilu Oy

6. Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet

Kartta 8. Alueen arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet. Kiinteät muinaisjäännökset punaisella, muu kulttuuriperintökohde ruskealla ja muu kohde valkoisella pallolla. Vanhan Lahdentien kulku hahmoteltu harmaalla katkoviivalla. MK 1: 25 000.

Kohdetaulukko:

Kohdenro	Nimi	Status	Tyyppi	N	E
1	Loukkaanmäki	Kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut	6750594	430049
2	Kuivistonmäki	Kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut	6750305	429395
3	Tasanko	Kiinteä muinaisjäännös	maarakenteet, kuopat	6749691	428216
4	Pihlajasuo	Kiinteä muinaisjäännös	maarakenteet, painanteet	6749080	429973
5	Pihlajasuo 2	Kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut	6749013	430147
6	Suutarintarha	Kiinteä muinaisjäännös	maarakenteet, painanteet	6748646	429882
7	Kotkanmäki	Kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut	6748789	430529
8	Kotkanmäki 2	Kiinteä muinaisjäännös	maarakenteet, kuopat	6748807	430557
9	Vanha Lahdentie	Muu kulttuuriperintökohde	kulkuväylät, tienpohjat	6749617	429246
10	Härmälä 2	Muu kohde	asuinpaikat, talonpohjat	6749819	428951
11	Kukkila	Muu kohde	kivirakenteet, rajamerkit	6749344	428946

Kiinteät muinaisjäännökset

1. Loukkaanmäki

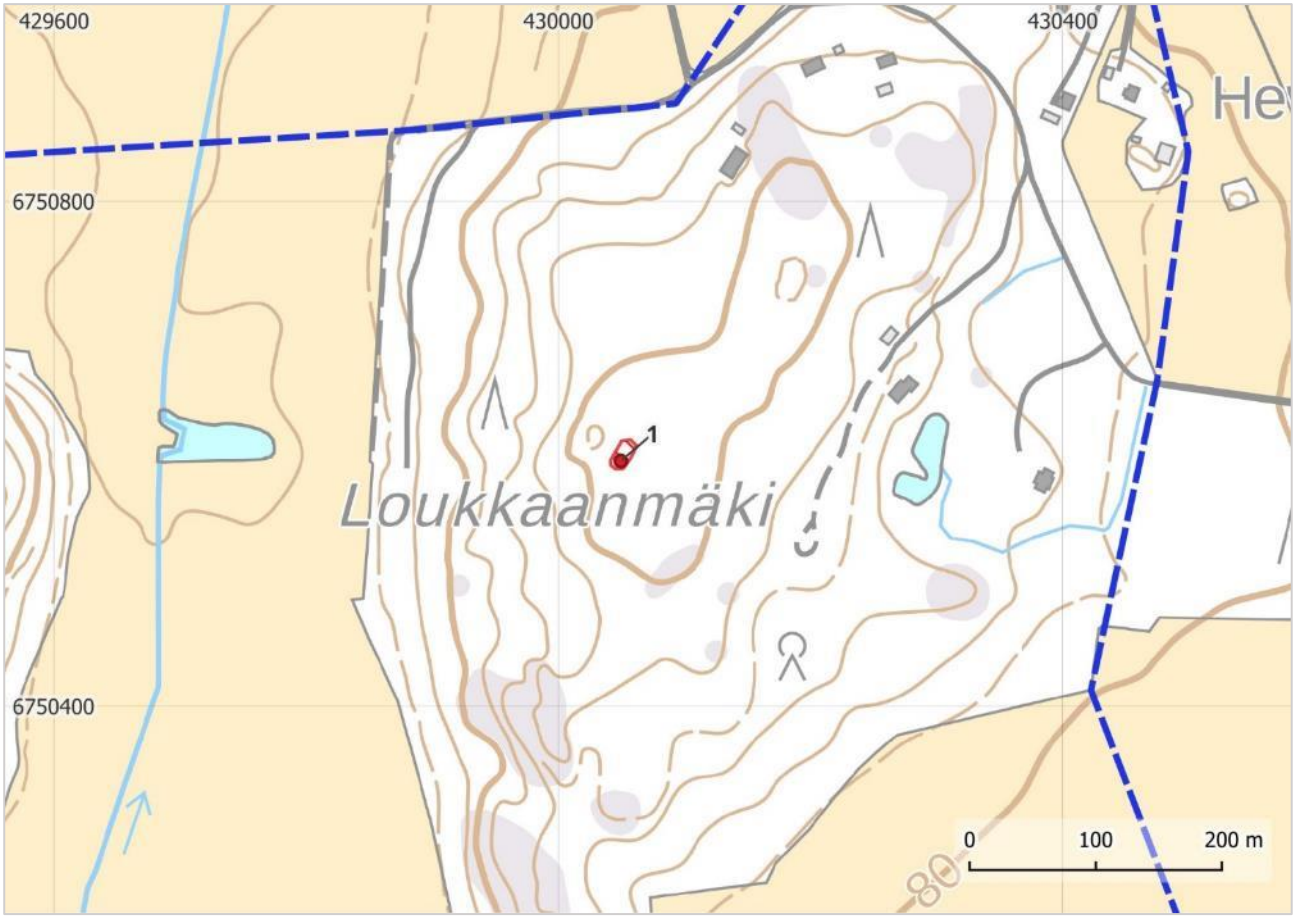
Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut
Ajoitus: historiallinen
Koordinaatit: N 6750594 E 430049 z 100-101 m mpy
Koordinaattiselite: GPS maastomittaus

Inventointihavainnot:

Pennalan kaakkoispuolella sijaitsevan Loukkaanmäen lakialueen eteläosassa sijaitsee kaksi vierekkäistä hiilimiilua. Miiluista etelänpuoleinen on pyöreä, sen halkaisija on noin 8 metriä ja korkeus noin 70-80 cm. Sen ympärillä on katkonainen, matala (n. 15-20 cm) ja kapea (n. 40 cm) oja. Kummun keskelle tehdyssä maaperäkairauksessa havaittiin noin 40-45 cm hiilensekaista nokimaata, jonka alta tuli oranssinruskea hiekka. Toinen miilu sijaitsee noin viisi metriä edellisestä pohjoiseen. Se on muodoltaan hieman epäselvä, sillä sen päältä on ilmeisesti ajettu metsäkoneella ja sen päälle on jätetty risukkoa. Paikalla on noin 9 metriä leveä pyöreähkö kohouma, jonka korkeus on noin 50-60 cm. Kummun keskelle tehdyssä kairauksessa havaittiin noin 40 cm:n paksuinen noen ja hiilensekaisen hiekan kerros.

Kuva 1. Etelänpuoleinen miilu erottuu maastossa selkeänä kumpareena. Toinen miilu sijaitsee varvikossa kuvan oikeassa reunassa. Kuvattu pohjoiseen.

Kartta 9. Kohteen 1 sijainti Loukkaanmäen laella. MK 1: 6000.

2. Kuivistonmäki

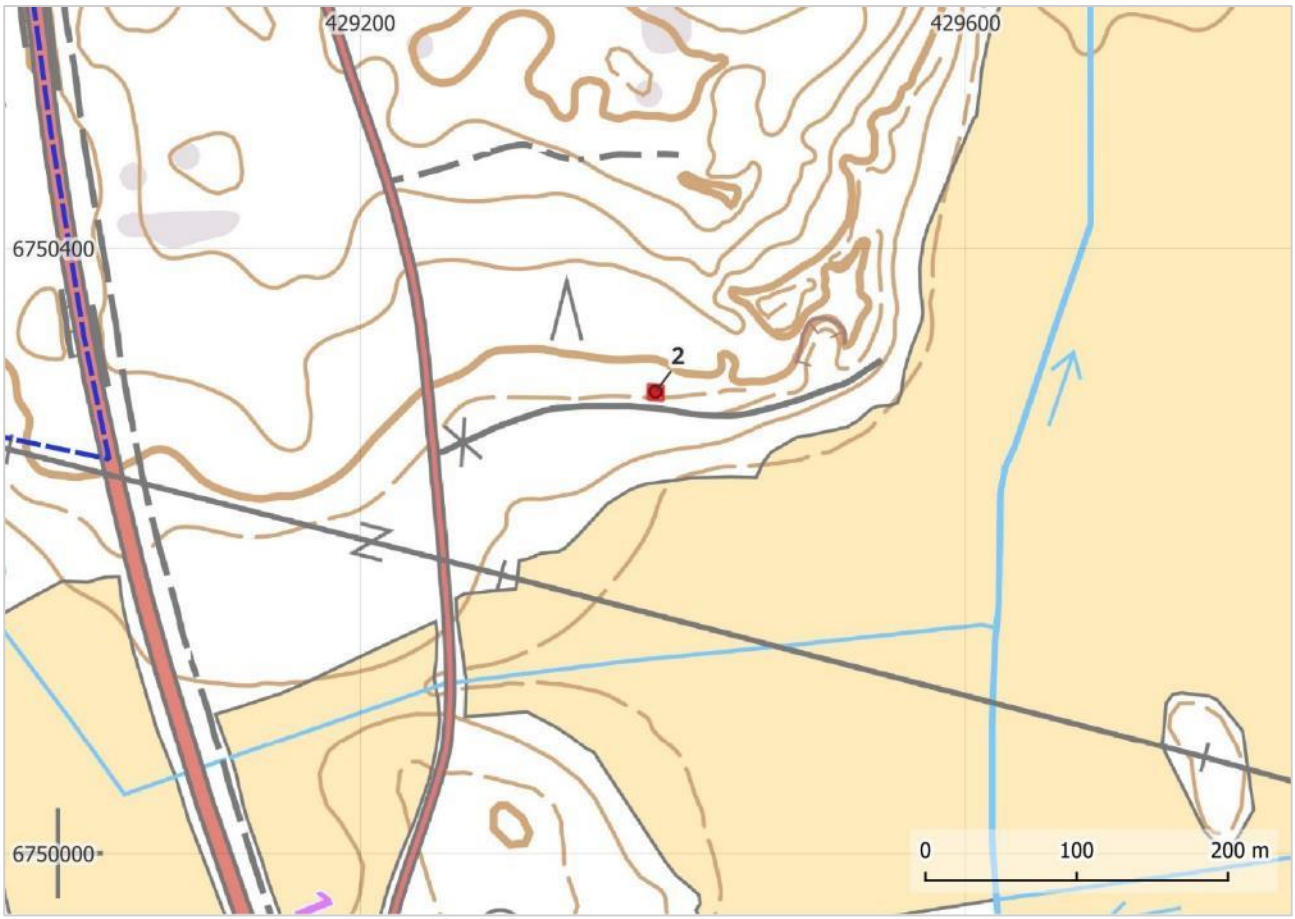
Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut (hiilihaudat)
Ajoitus: historiallinen (ajoittamaton)
Koordinaatit: N 6750305 E 429395 z 78-79 m mpy
Koordinaattiselite: GPS maastomittaus

Inventointihavainnot:

Lahdentien itäpuolella sijaitsevan Kuivistonmäen eteläosassa sijaitsee kaksi vierekkäistä hiilihautaa. Paikalla on avointa koivumetsää. Itään vievän hiekkatien pohjoispuolella on kaksi soikeahkoa, lähes suorakulmaista kuoppaa, joiden koko on noin 2,2 x 3 metriä. Pohjoisemman kuopan pohjoispuolella on noin 35 cm korkea valli, joka on suunnilleen kuopan pituinen ja noin 1,5 metriä leveä. Molemmat kuopat ovat loivareunaisia ja niiden syvyys on noin 35-40 cm. Kuoppien pohjalle tehdyissä lapionpistoissa havaittiin noen ja hiilenpalojen sekaista hiekkaa noin 40 cm:n syvyyteen saakka.

Kuva 2. Hiilihaudat sijaitsevat hiekkatien pohjoispuolella, loivassa koivikkoisessa rinteessä. Kuvattu koilliseen.

Kartta 10. Kohteen 2 sijainti. MK 1: 5000.

3. Tasanko

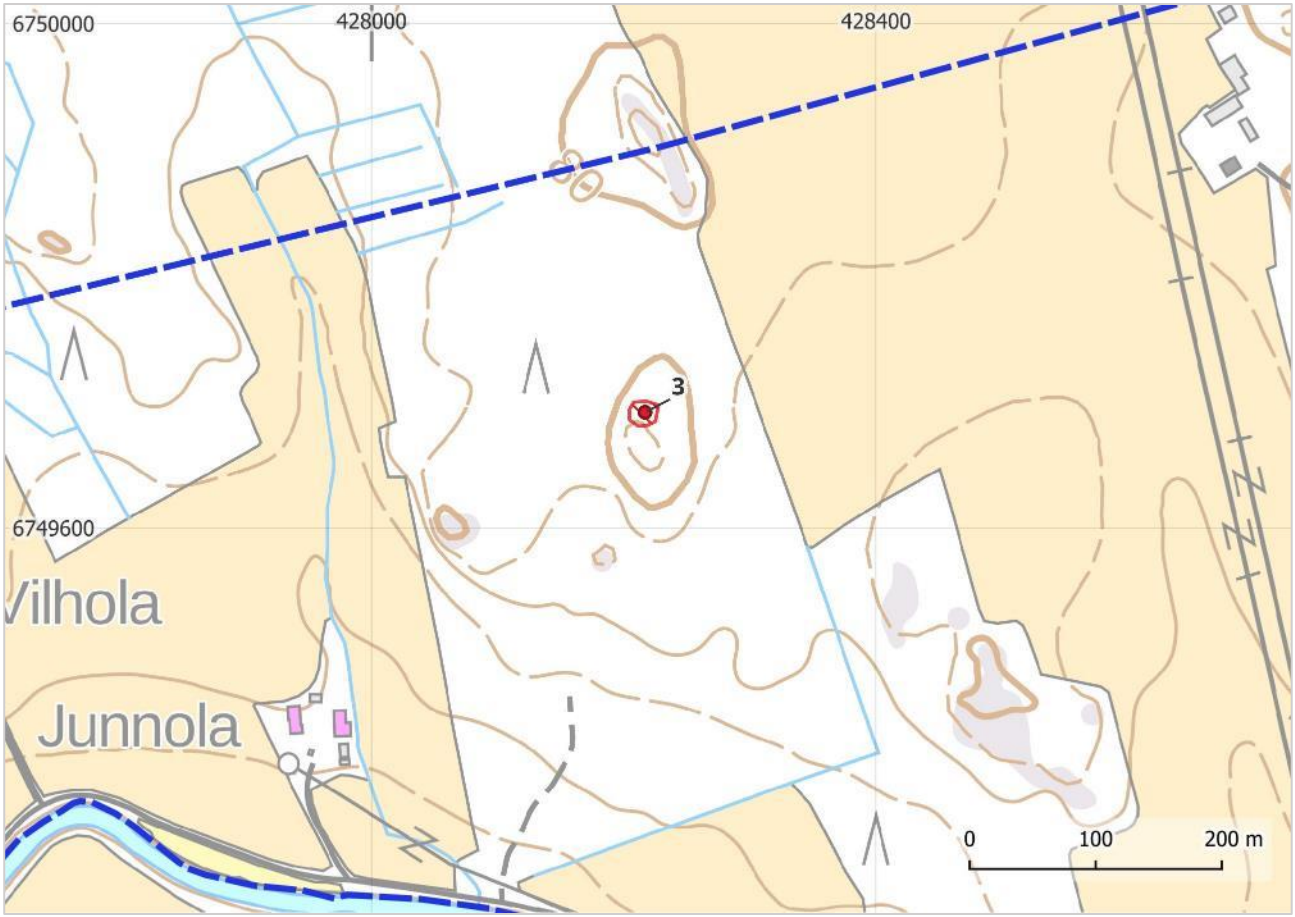
Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi: maarakenteet, kuopat
Ajoitus: historiallinen (ajoittamaton)
Koordinaatit: N 6749691 E 428216 z 80 m mpy
Koordinaattiselite: GPS maastomittaus

Inventointihavainnot:

Junnolan ja Laurilan tilojen välisellä kuusimetsäalueella havaittiin nauriskuoppa-alue. Samansuuntaisesti (pohjois-etelä) kaivetut kuopat sijoittuvat pienen mäen pohjoispuolelle, loivasti pohjoiseen laskevaan rinteeseen. Paikalla on neljä selkeää hautamaista painannetta ja neljä loivempaa painaumaa. Kuopat sijaitsevat noin 20 metrin säteellä toisistaan. Kuoppien koko on keskimäärin 0,9 x 3 metriä ja selkeämpien kuoppien syvyys on noin 40-50 cm ja toisten noin 30 cm. Muutamien kuoppien keskelle tehtiin lapionpisto, jossa turpeen alta tuli ruskea hiekkamoreeni. Huuhtoumakerrosta ei havaittu.

Kuva 3. Nauriskuopat sijaitsevat lähekkäin loivassa pohjoisrinteessä. Kuvattu etelään.

Kartta 11. Kohteen 3 sijainti. MK 1: 6000.

4. Pihlajasuo

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi: maarakenteet, painanteet
Ajoitus: ajoittamaton
Koordinaatit: N 6749080 E 429973 z 77-80 m mpy
Koordinaattiselite: Keskimmäisen painanteen sijainti

Inventointihavainnot:

Pihlajasuon kosteikkoalueen eteläpuolella on ollut hiekkainen harju, jonka länsiosasta on tuhoutunut hiekanotossa. Hiekanottoalueen itäpuolella harjua on vielä jäljellä ja sen yläosassa havaittiin viisi pyöreää, loivareunaista painannetta. Niiden halkaisija on keskimäärin 3–3,5 metriä ja syvyys noin puoli metriä. Pohjoispuoleisin kuoppa on hieman muita syvempi, noin 80 cm. Kuoppien reunoilla on aavistus vallia, mutta se on korkeintaan 10 cm korkea ja noin metrin leveä. Kaikkien kuoppien pohjalle tehtiin lapionpisto. Turpeen (n. 10 cm) alla havaittiin noin 1-2 cm paksuinen tumma maakerros, jonka seassa yksittäisiä hiilenpaloja. Sen alta tulee huuhtoumakerros (3-5 cm), joka vaihtuu oranssinruskeaksi hiekkamoreeniksi.

Vanhoilla kartoilla tai historiallisissa ilmakuvissa ei ole tällä kohdalla näkyvissä mitään, mikä ajoittaisi kohteet. Hiekanottoalue on melko lähellä kuoppia, mutta kuopat eivät symmetrisyyden vuoksi vaikuta hiekanottokuopilta ja kuoppia ympäröivässä maastossa ei näy merkkejä ainakaan koneellisesta maanotosta. Maasto on avointa kuusimetsää. Painanteet voivat liittyä historialliseen aikaan, mutta niissä on melko vähän hiiltä esimerkiksi hiilihaudaksi. Painanteet muistuttavat pyyntikuoppia, koska niissä on kuitenkin ajan saatossa kertynyttä huuhtoumakerrosta. Painanteiden ajoitus tai status ei kuitenkaan selvinnyt inventoinnissa ja niiden tarkempi määrittäminen vaatisi kohdennetumpia tutkimuksia.

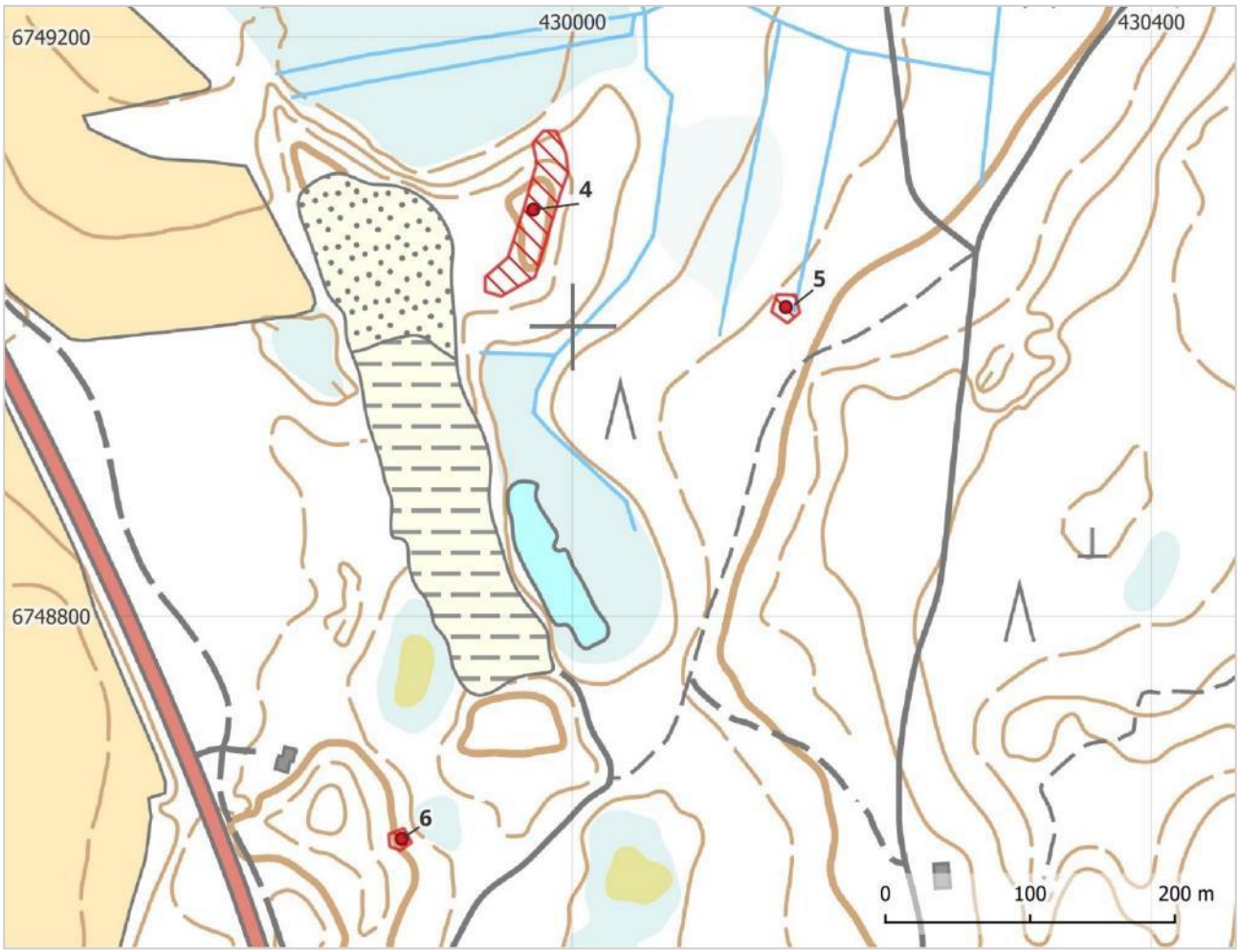
Kuva 4. Kuopissa havaittiin ohut, hiilensekainen tumma kerros turpeen alla.

Kuva 5. Painanteet sijaitsevat avoimessa kuusimetsikössä. Kuvattu itään.

Kuva 6. Yksi painanne sijaitsee loivasti koilliseen laskevassa rinteessä. Kuvattu lounaaseen.

Kartta 12. Kohteiden 4-6 sijainnit. MK 1: 6000.

5. Pihlajasuo 2

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut
Ajoitus: ajoittamaton
Koordinaatit: N 6749013 E 430147 z 78 m mpy
Koordinaattiselite: GPS maastomittaus

Inventointihavainnot:

Hiilimiilu sijaitsee Lahdentien ja Kotkanmäen väliin jäävällä tasaisella ojitetulla kosteikkoalueella. Miilu on pyöreä ja sen halkaisija on noin 10 metriä ja korkeus noin 65-70 cm. Miilun ympärillä kulkee loiva painanne, muttei selkeää ojaa. Kumpareen keskelle tehdyssä kairauksessa havaittiin hiilen ja noen sekaista hiekkaa noin 45 cm:n syvyydeltä, jonka alta tuli oranssinruskea hiekka. Alueella kasvaa koivumetsää ja puita on myös miilun päällä. Ks. sijaintikartta edellisen kohteen yhteydestä.

Kuva 7. Miilukumpare sijaitsee koivikossa. Kuvattu luoteeseen.

6. Suutarintarha

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi: maarakenteet, painanteet
Ajoitus: ajoittamaton
Koordinaatit: N 6748646 E 429882 z 78,8- 81 m mpy
Koordinaattiselite: GPS maastomittaus

Inventointihavainnot:

Pyöreä painanne sijaitsee Lahdentien itäpuolella sijaitsevan kosteikkoalueen, Suutarintarhan, länsipuolella olevan hiekkaharjun reunalla. Paikalla on havaittavissa itään laskeva terassimainen rinne, jonka yläreunassa painanne sijaitsee. Painanteen itä- eli alarinteen puolella on puoliympyrän muotoinen valli. Vallin leveys on noin 1-1,3 metriä ja sen korkeus on noin 60 cm. Kuopan halkaisija sisäpuolelta on noin 4 metriä ja sen syvyys on noin 55 cm. Kuopan keskelle tehtiin maaperäkairaus, jossa havaittiin noin 2 cm paksuinen huuhtoutumakerros, jonka alta alkaa sekoittunut, vähäisten hiilenhippujen sekainen hiekka. Noin 80 cm syvyydestä tuli tummempi, noin sentin paksuinen nokimaakerros. Kairauksen kohdalle tehtiin pieni koepisto kenttälapiolla ja kaivettua maata seulottiin käsin. Noin 60 cm:n syvyydestä löytyi sormenpään kokoinen pala mustaa savikuonaa. Kuona kuvattiin, mutta sille ei haettu KM-numeroa. Painanteen luonne tai ajoitus ei selvinnyt inventoinnissa. Se vaikuttaa liian vähähiiliseltä ollakseen hiilihauta, mutta siitä ei löytynyt myöskään mitään kivikautiseen asuinpainanteeseen viittaavaa. Ks. sijainti Kartta 12.

Kuva 8. Kaira on pystyssä painanteen keskellä. Kuvattu itään.

7. Kotkanmäki

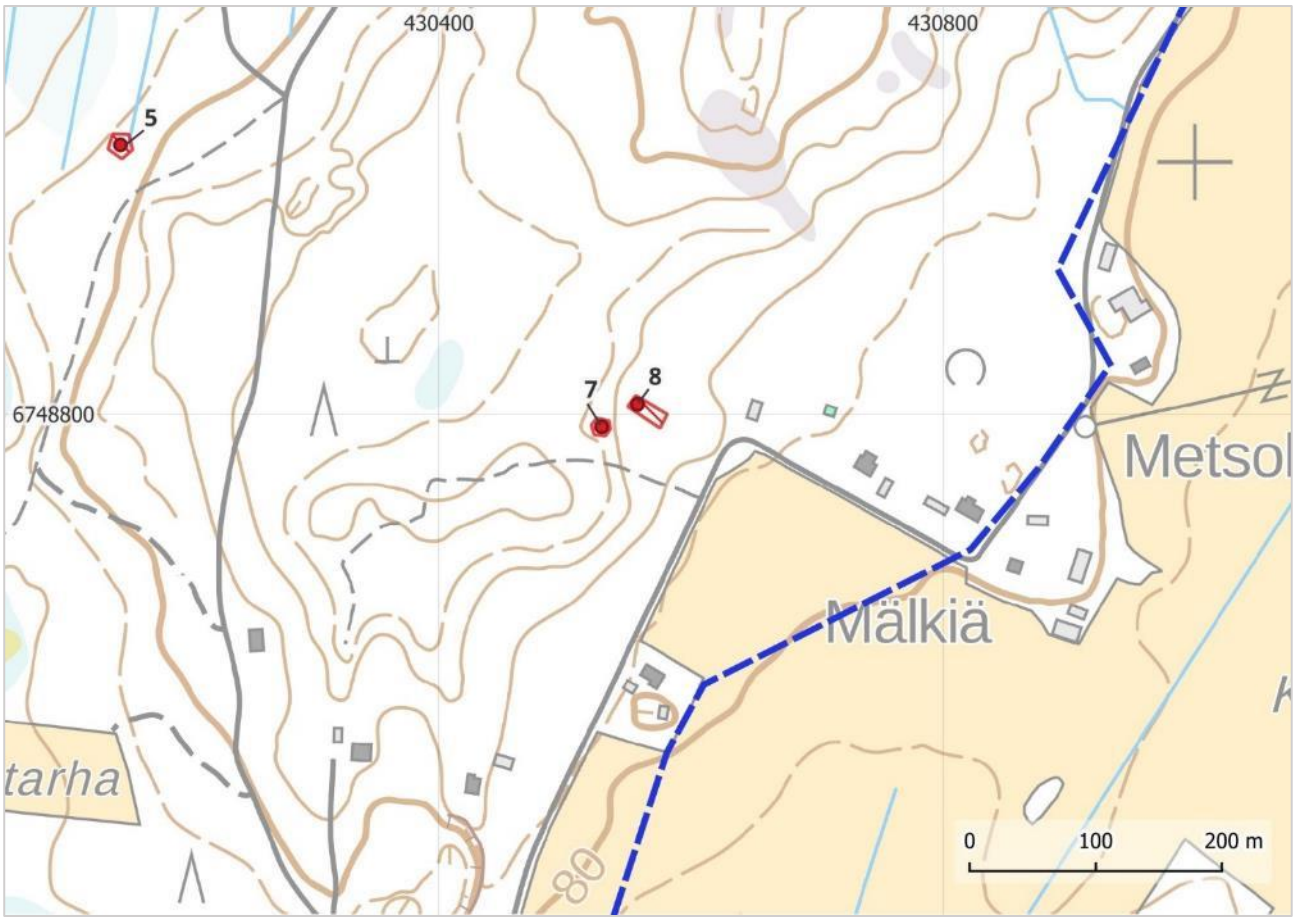
Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut
Ajoitus: historiallinen
Koordinaatit: N 6748789 E 430529 z 91-92 m mpy
Koordinaattiselite: GPS maastomittaus

Inventointihavainnot:

Kotkanmäen eteläosassa, loivasti kaakkoon laskevassa rinteessä havaittiin matala hiilimiilu. Miilun yli kulkee metsäpolku, jonka rikkonaisella pinnalla havaittiin runsaasti hiilenpaloja. Miilu on pyöreä ja sen korkeus on noin 30-35 cm. Sen ympärillä kulkee matala, oksilla täyttynyt (tai täytetty?) oja. Miilun halkaisija ojineen on noin 9 metriä. Maasto on avonaista havumetsäkangasta.

Kuva 9. Miilun länsiosan yli kulkee metsäpolku ja ojassa on kuivia oksia. Kuvattu luoteeseen.

Kartta 13. Kohteiden 5, 7 ja 8 sijainnit. MK 1: 6000.

8. Kotkanmäki 2

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, nauriskuopat
Ajoitus: ajoittamaton
Koordinaatit: N 6748807 E 430557 z 86-89 m mpy
Koordinaattiselite: GPS maastomittaus

Inventointihavainnot:

Kotkanmäen eteläosassa, loivasti kaakkoon laskevassa rinteessä havaittiin useita hautamaisia kuoppia, joiden koko on noin 1 x 3 metriä. Ylempänä rinteessä sijaitsee kolme selkeää kuoppaa ja alempana ainakin kaksi, joiden välissä on maavalli. Selkeiden kuoppien ympärillä pienempiä, epäselviä painanteita. Muutaman kuopan pohjalle tehtiin maaperäkairaus, jossa turpeen alla alkoi hiekkamoreeni. Maasto on avointa kuusimetsää ja maaperä näyttää paikoitellen muokatulta, sillä koneen ajouria on jäänyt ympäristöön. Nauriskuopista noin 25 metriä lounaaseen havaittiin hiilimiilu (raportin kohde 7). Ks. kohteen sijainti edellisen kohteen yhteydestä.

Kuva 10. Nauriskuopat sijaitsevat kuusimetsäisessä rinteessä. Kuvattu länteen.

Muu kulttuuriperintökohde

9. Vanha Lahdentie

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
Muinaisjäännösstatus: muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi: kulkuväylät, tienpohjat
Ajoitus: historiallinen
Koordinaatit: N 6749617 E 429246 z 76 m mpy
Koordinaattiselite: Pois käytöstä jääneen osuuden keskipiste

Inventointihavainnot:

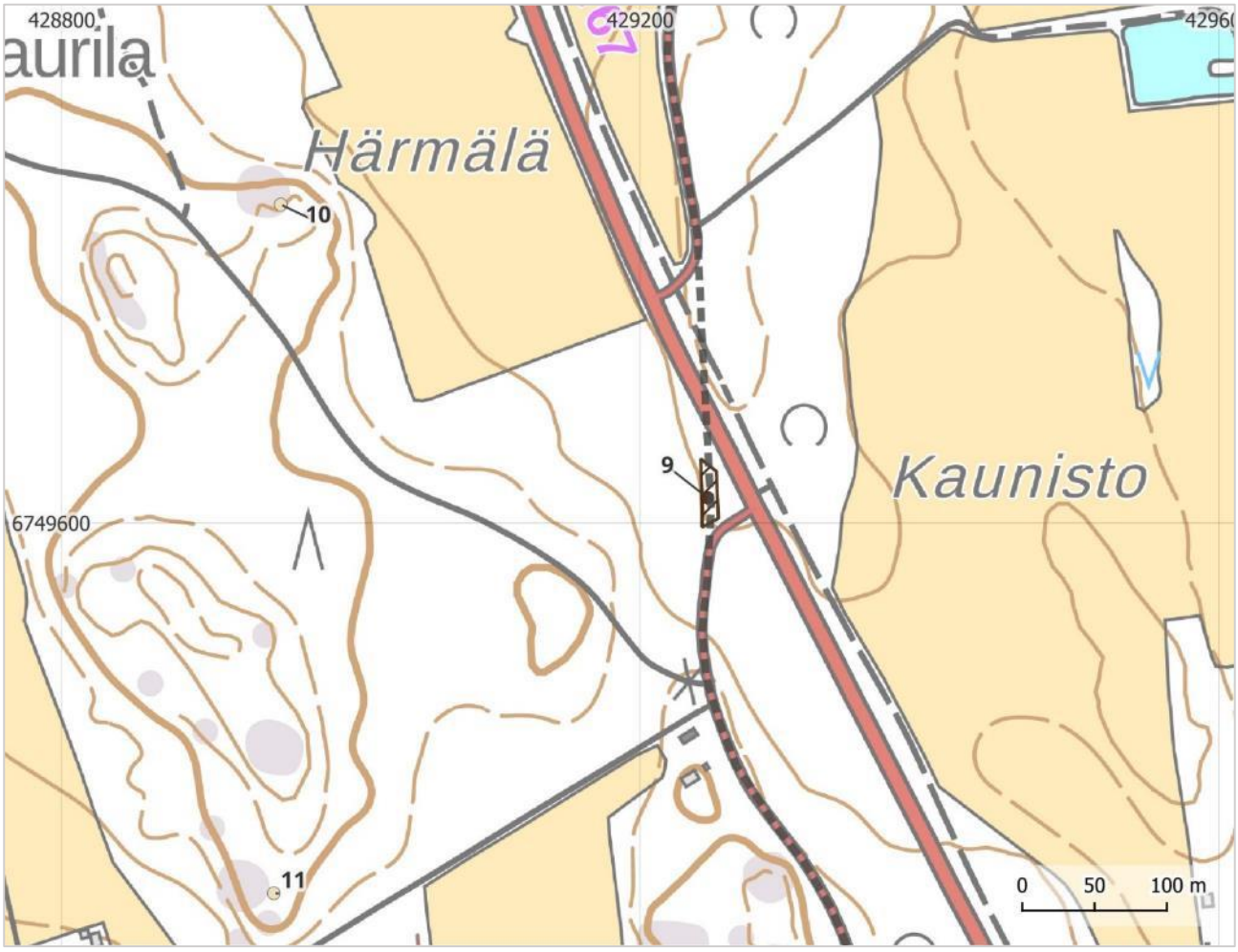
Lahti-Orimattila ja tarkemmin Pennala-Virenoja- kylien välinen tie näkyy jo 1700-luvun lopun isojakokartoilla. Vanha tielinja on jäänyt katkonaiseksi sivutieksi, kun nykyinen Lahdentie on rakennettu 1980-luvun jälkeen. Lahdentien länsipuolella ja Kaunistontien pohjoispuolella on noin 45 metrin pituinen pois käytöstä jäänyt tielinja. Maastossa on havaittavissa metsittynyt noin 7,5 metriä leveä tienpohja, jonka länsipuolella on noin 50-70 cm korkea penger. Kyseinen tieosuus on vanha, historiallisten kylien (Pennalan ja Virenojan), välinen tie, joten se määriteltiin muuksi kulttuuriperintökohteeksi.

Kuva 11. Vanhan tielinjan penger nykyisen Lahdentien länsipuolella. Kuvattu etelään.

Kuva 12. Vanha Lahdentie on jäänyt sivutieksi nykyisen Lahdentien molemmin puolin. Kuivistonmäen kohdalla kulkeva osuus on vielä asfalttipintainen. Kuvattu pohjoiseen.

Kartta 14. Kohteiden 9, 10 ja 11 sijainnit. Vanha Lahdentien linjaus esitetty harmaalla katkoviivalla. MK 1: 5000.

Muut kohteet

10. Härmälä 2

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
Muinaisjäännösstatus: muu kohde
Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat, talonpohjat
Ajoitus: historiallinen/ moderni
Koordinaatit: N 6749819 E 428951 z 82 m mpy
Koordinaattiselite: raunion keskipiste

Inventointihavainnot:

Lahdentien ja Laurilan tilan väliin jäävällä metsäalueella, pienen kallioisen mäen laella havaittiin pieni sammaloitunut kivijalka, jonka keskellä uunin raunio. Sammaleen alla on nähtävissä tiilenkappaleita. Kivijalan koko on noin 4 x 4 metriä ja uunin raunio vie siitä noin puolet. Raunion korkeus on noin 1,5 metriä. Paikalle ei ole merkitty rakennuksia millekään vanhalle kartalle tai vanhoihin ilmakuviin. Kyseessä on todennäköisesti lyhytaikaisen torpan tai pienen riihen raunio, mahdollisesti 1800-1900- luvuilta. Ks. sijainti Kartta 14.

Kuva 13. Uunin raunio erottuu maastossa selkeänä kohoumana. Kuvattu koilliseen.

11. Kukkila

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde
Muinaisjäännösstatus: muu kohde
Muinaisjäännöstyyppi: kivirakenteet, rajamerkit
Ajoitus: moderni
Koordinaatit: N 6749344 E 428946 z 82 m mpy
Koordinaattiselite: Kiinteistörajojen taitepiste

Inventointihavainnot:

Kukkilan tilan itä- ja Haikulantien pohjoispuolisella metsäalueella havaittiin sammaloitunut rajamerkki. Siinä on neliön muotoinen perustus, jonka halkaisija on noin 1,1 metriä ja korkeus noin 30 cm. Sen keskellä on hieman perustusta korkeampi (noin 40 cm) viisarikivi. Vanhojen karttojen mukaan paikalla ei ole historiallisesti merkittävää rajalinjaa, vaan kohde sijaitsee modernilla ja yhä käytössä olevalla kiinteistörajalla, joten sitä ei määritellä muinaisjäännöskohteeksi. Ks. sijaiti Kartta 14.

Kuva 14. Sammaloitunut rajamerkki sijaitsee kuusimetsässä. Kuvattu pohjoiseen.

Lähteet

Tutkimusraportit:

- Aartolahti, Akuliina. Kertomus koekaivauksista Porvoonjoen yläjuoksun kivikautisilla asuinpaikoilla Lahden ja Orimattilan alueella 4.-29.6.2007.
- Tikkala, Esko, Taipale, Päivi & Sorvali, Eetu 2012. Päijät-Hämeen maakuntakaava. Historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi. Lahden kaupunginmuseo 2012.
- Uotila, Merja. Porvoonjoen yläjuoksun historiallisten kohteiden inventointi.
- Poutiainen, Hannu & Malinen, Anssi 2002. Arkeologinen kaavainventointi Orimattilassa. Keskusta- Virenoja, Heinämaa-Leitsamaa, Pennala. Lahden kaupunginmuseo.

Digitaaliset lähteet:

- Kulttuuriympäristön palveluikkuna: https://www.kyppi.fi/

Kartat:

Kansallisarkisto:

- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto:
  - 3111 02 Ia.* -/- - Orimattila (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 18.3.2024. (v. 1842)
  - 3111 05 Ia.* -/- - Orimattila (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 18.3.2024.
  - Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ib.* Senaatin kartasto. XIII 33 [Orimattila] (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 24.5.2024.
- Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MHA U Uudistuskartat ja -asiakirjat. B UUDENMAAN LÄÄNI. Orimattila:
  - B35b:12/1-8 Wirenoja; Egokarta och delningsinstrument (1783-1796). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 19.3.2024.
  - B35b:5/1-6 Pennala; Egokarta och delningsbeskrifning (1782-1782). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 8.5.2024.

Maanmittauslaitos:

Vanhat painetut kartat

- 3111 02 Renkomäki (v. 1963)
- 3111 05 Heinämaa (v. 1964)